

PRZEŚCIE (61) *sb n*

przeście (33), **przeszcie** (24), **przejście** (4); *przeście ZapWar, ZapMaz (2), GlabGad, HistAl, MurzNT, BibRadz, BielKron (6), GrzegRóżn, Mącz (12), RejAp, CzechRozm (3), SkarJedn, SkarŻyw, StryjKron; przeszcie KochJez, OrzJan (2), WujNT, SarnStat (20); przejście Calep (4).*

Pierwsze e jasne; -é (7), -e (2); -e MurzNT; -é : -e SarnStat (6:1).

sg N przeście (24); -é (7), -e (2) -(e) (15). ◇ G prześcią (17); -å (16), -(a) (1). ◇ D prześciu (4). ◇ A prześci(e) (5). ◇ I prześci(e)m (2) ZapWar, GrzegRóżn, prześcim CzechRozm (2). ◇ L prześciu (5). ◇ pl A prześcią (2).

Sł stp: przeście a. przeszcie, Cn: przeście, Linde bez cytatu; poza tym w objaśnieniu s.v. przechod.

1. *Przebycie, przekroczenie, przedostanie się, przemierzenie; peragratio Mącz, Calep; transgressio Calep, Cn; transitus JanStat, Cn; transcursus Mącz; transgressus, transitio Cn (29) : Perviae transitiones, Przechodziłte albo łatwo ku prześciu przechody. Mącz 492d, 105d, 290c; SkarJedn 302; Peragratio – Przeiŕczcie. Calep 774b, 1080a; Do Słåfkå iezdzić z kupiåmi, albo przełŕzia dozwałåc pod gårðlem zåkazano iefł. SarnStat 1237.*

przeście przez co (8): Ty wtore kłięgi wypifuiå nam zniewolenie Izråelczykow pod tyrånłftwem Fåråonowem/ [...] y zacne przełŕcie przez Morze czerwone. BibRadz I 31; BielKron 47; WujNT Zzzzz3v; SarnStat 1077, 1111, 1120, 1121, 1236.

przeszcie z czym (4): WOLNE PRZESZCIE WSZYtkim Kupcom y obywatelom Krolełtwå Polłkiego/ y ziem Litewłkich/ Zmuzdkich/ Måzoweckich y Rułkich ze włzyłtkimi kupiåmi przez ziemie/ Morzå/ y zamorze nå wieki przez ziemie Krzyżakow tåk w Prusłiech iåko w Inflantłciech. SarnStat 1120, 1077, 1111, 1121.

przeszcie na czym dokåd (3): Tęz niech będzie wolne przełŕcię y drogå włzyłtkim Kupcom y obywatelom Ziem y Panłtw Zakonniczych z łwemi kupiåmi/ z zbożem włzelåkim/ y rzeczåmi którémikolwiek [...] po ziemi y po morzu/ przez wody y rzeki gđziokolwiek ku górze/ y do Królełtwå Polłkięgo [...] na łodziåch målych y wielkich [...] nå wieki gđziokolwiek y ilekroćby chłieli SarnStat 1077 [idem] 1111, 1121.

przeszcie po czym (3): O wolnym przełŕciu kupcom po ziemi y morzu. SarnStat 1111 marg, 1077, 1111.

przeszcie którędy (1): Bo którýmże łpofobem Wołochów wżywåc będzie [cesarz turecki] do Niemiec/ albo y Tåtår łåmych/ kiedy mu przełŕzia ziemå niepozwolimy? OrzJan 10.

przeście czyje (1): Potym Iozue s połrzodku Iordanå łuchego rołkazał wzyåc dwånåłcie kåmieni gđzye kåplåni łtali z Arkå/ [...] ktore iefłczte y dził tåm łå/ nå påmiåtkę przełŕcia ich [narodów izraelskich] przez Iordan. BielKron 47.

Wyrażenia: »przeszcie i tam i sam« (1): My niechçac åni nålzym/ åni Pånå Kłiåżęciå Stólplkięgo poddånym y innym Kupcóm kupiectwå y przełŕzia y tåm y łåm [transitum hinc inde JanSta 1035] zåbråniiåc / poruczamy tę rzecz [...] SarnStat 1236.

»wolne przeście« = liber transitus JanStat [szyk 9:1] (10): ludzie w Syryey w kåżdym miełcie włzędzie mię wdzięcznie przyimowåli/ y zå Świętego pielgrzymå mieli/ y miałem przełŕpieczne å wolne włzędzie przełŕcie BielKron 457v, 412; roskåzuie Pan wyłufzyc rzeki nå włchod łłonçå/ åby

mieli wolne przeście ná fkaranie fwiátá krolowie oni frodzy wóchodońcówi/ ktore łobie Pan chowa ná pomíte niewiernikom łwoim. *RejAp* 137; [rzeczam] które z zwyczajú y z potrzeby do Królestwá náłżego przydáłoby fie wiédzdz/ táż drógá á nie inémi zdroźnémi przełżcie niech będzie wolné [transitus pateat *JanStat* 1036] *SarnStat* 1236, 517, 1077, 1111 [2 r.], 1120, 1121.

»zamknięte przesście« (1): VStáwiamy ná tym Séymie: áby było zamknięte przełżcie [occludendum esse transitum *JanStat* 1035] ták wżytkim Królestwá náłżego poddánym/ iáko téż połtronnym Kupcóm przez Márgrábfką ziemię pod wżyłtkich ich dóbr ftrácceniém. *SarnStat* 1236.

Szeregi: »przesście i droga« = *transitus et via JanStat* (3): Item/ niechay będzie wolné przełżcie y drógá wżyłtkim Kupcom y obywatelom królestwá Polfkiego/ y ziem Litewfkich/ [...] z ich kupiámi [...] przez ziemię/ y morzá/ [...] ná łodziách wielkich y máłych/ ná wieki gđziekolwiek y ilekroć zechcą *SarnStat* 1121, 1077, 1111.

»przeście, przebycie« [szyk 2:1] (3): Superabilis, Latwy ku przebyciu/ przełżciu téż zwiężeniu. *Mącz* 434b, 75a, 217b.

a. O liniach granicznych [przez co] (3) :

α. Przebieg (1) : y ma bydź przełżcie [linii granicznej] przez pułczá [transeatur per solitudinem *JanStat* 893]/ zołtáwuiąc rzeki Memel y iezioro Ruńné *SarnStat* 1110.

β. Wytyczenie [skąd dokąd; czyje] (2) : [pozwany o ponowienie granic] ná mieyfce różnic z témi świádkámi przełżcia fwégo od węglá do węglá przez mieyfca y znáki grániczné/ [...] przyięgę ná roku ftronam od vrzędú náznáczonym przy onymże vrzędzie powinien będzie vczynić. *SarnStat* 473 [idem] 1176.

2. Przeniknięcie (2) :

przeście czego (1): Łodzie/ Czołny z Zubrowych fkor dziwnie fzywáli [*Litwini*]/ A fzwý dla przełżcia wody/ łoim náccieráli. *StryjKron* 250.

przeście przez co (1): ktore [pary jadowite] przez oczy iáko przez rzadką rzecz á fubtilną máią richleyfie [lege: rychlejsze] przełżcie niżli przez inłze członki, a także ie w ten czas zaráżáią. *GlabGad* B6v.

3. Chwył erystyczny polegájący ná rozpoczéciu nowego tematu dyskusji nie zwięzanego z poprzednim; transitio *Mącz*, *Cn* (1) : Metabasis, Transitio, Przełtápienie/ dáley połtápienie/ przeminienie/ Przełżcie/ gdy w mowie oznáymuyemy o czymefmy mówili/ á o czym dáley mówić będziemy. *Mącz* 219b.

4. praw. Wyrażenie: »przeście prawa« = ogłoszenie wyroku, orzeczenie sądu (3) : post decretum iuris alias poprzełżczv prawa *ZapMaz II Ł* 1/86v, 1/89v; tho czo trzymamy tho trzymamy zapravem nasem hy przesciem prawa *ZapWar* 1538 nr 2521.

5. Miejsce służące do przejścia, droga, przesmyk; téż bród ná rzece; transitus *HistAl*, *JanStat*, *Cn*; transcensus *Mącz*, *Cn*; descensus *JanStat*; commeatus *Cn* (13) : iedno przełżcie vkázowáło fie ku ftronie połnocney/ á drugie fie skłoniło ku wóchodu flońcá. *HistAl* K8; Transcensus, in Bibliis, Przełtápienie/ przeminienie álbo przełżcie. *Mącz* 370d; W ziemię nieprzyaciélfką: drudzy drógi fláli/ A w mieyfcach nieprzebytych przełżcia gotowáli *KochJez* B; *OrzJan* 10.

przeście czego (2): y także część Nergiiéy od rzeczonyé wody y łowienia [tj. *łowiska*] ryb Kościoła Alíperkiégo/ przez wprzek Nergiiéy aż do rzeczonyégo morzá łonégo/ á od rzeczonyégo w przelzcia Nergiiéy aż w głębokość ze wsiámi Swicze/ Mywendorff/ y dworem Mithilhoff [...]/ my Miítrzy y Zakon będziemy mieć y dźierzéc *SarnStat* 1089. Cf »przeście morza«.

przeszcie czyje [pron poss] (4): gdy kto álbo ná dródze/ álbo przelzciu czyim zásiadłzy był zábit przez onégo/ którégó drogę chciał przekázić/ álbo zátrudnić: [...] pozwánému mężobóycy niech będzie dofyć łżeść świádków ku łpráwie *SarnStat* 610 [*idem* 934], 472, 934, 1176.

Wyrażenie: »przeście morza« = *cieśnina* (1): á thy ciálności zową Bosforus/ bo to przeście morzá puł Włófkiey mile ma *BielKron* 273v.

Szeregi: »droga albo przeszcie« = *via aut transitus JanStat* (4): PRzekażcá drógi álbo przelzcia połpolitégo/ gdyby tego który pod obroną połpolitéy przelzpieczności iedzie/ vpornie zábił/ ma zań záplácić łto y dwádziesią grzywien połpolitych *SarnStat* 610 [*idem* 934] 610, 934 [2 r.].

»uchod a(1)bo przeszcie« (2): A iefliby z obu łtrón żadnych znáków gránicznych nie widzieli álbo nie przyięli: tedy pozwány będzie miał powódlstwo/ y przez które mieyfca póydzie ze świádkámi/ y przysięże piérwzégó łwégó vchodu álbo przelzcia nie przelztpuiąc: A tedy kopce ábo znáki grániczne máią byđż czynioné/ wedle dawnégo obyčzáiu ziemie. *SarnStat* 472 [*idem*] 1176.

Przen [do czego] (1) : Thákžec też rozum z Filozofiá mowi/ że śmierć wiernym iefł zginieniem/ gdyż oná iefł prześciem do żywotá *GrzegRóżn* K3.

6. Ślad stóp (1) :

Szereg: »ślad i przeście« (1): Ná inem łtworzeniu nieruchomem y niemem/ iefł ślad y przeście po ktorem ciemniey znác tego co przyłzedł: ále ná rozumnem człowieku/ iefł obraz y podobieństwo Bołkie *SkarŻyw* A3.

7. Tłumaczenie hebrajskiego wyrazu *pesach* 'przejsć, ominąć': *przejsćie Jahwe pośród Izraelczyków i Egipcjan, w czasie którego Egipcjanie stracili pierworodnych potomków, a Izraelczycy ocaleli; też święto obchodzone przez Izraelczyków na pamiątkę tego wydarzenia* (8) : [Mojżesz mówi do ludu] A gdy wnidzyecie do zyemie ktorą nam Pan Bog dał/ będyecie łie w łłuzbie Bożey záchowáwác. A gdy wam łynowie wálzy będa mówić co to zá nabożeństwo/ rzeczecie: ofiárá Páńłka iefł prześcia. [*Vulg Ex* 11/26] *BielKron* 30; Ale iáko znákiem iefł Báran prześcia/ Obrzezánie vmowy y obietnice Bożey [...] Táłke chleb iefł pieczęciá ciálná Chriłtułowego *CzechRozm* 263, 266.

przeście czyje (1): [*Pan Bóg mówi do Mojżesza*] boty ná nogi wzuycie dzyerząc kije w ręku/ á kwápiąc łie będyecie ieść/ bo to iefł Phałe/ to iefł/ poście albo przeście Páńłkie. Abowiem przeydzye nocy oney zyemię Egipłką/ á zábiye pirowodłstwo włzelkie [*Vulg Ex* 11/11] *BielKron* 30.

Szeregi: »Pascha abo Przeście« (1): Iáko Obrzezánie/ nie byłóc przymierzmy: y Báran Páłchą/ ábo Prześciem: ále pieczęciá y znákiem iego: táłke áni chleb ciálnem. *CzechRozm* 263.

»poście albo przeście« (1): *BielKron* 30 cf *przeście czyje*.

»przeście, (abo) (prze)mi(e)nienie« (3): przyłzli vczniowie do Iefuła/ rzeknąc iemu/ Gdzie chcész žec przyrzádzię ku iedzeniu wielkonocznego baranka (*marg*) przeście abo przeminięnie (-)? *MurzNT Matth* 26/17; Pascha, a Pesach Hebraica voce venit, quae transitum significat, Przeście/ minienie. *Mqcz* 282b, 297b.

8. Wyrażenie przyimkowe: »w przejściu« = *mimochodem, przy okazji* (1) : Obiter, in transitu, extra propositum – wprzeifczu, zwierchu. *Calep* [713]b.

*** Bez wystarczającego kontekstu (3) : Transitio, Przeminienie/ Przeście/ Zámilczenie. *Mącz* 105d, 105d; Transitio – Przeifczyę. *Calep* 1079a.

Synonimy: 1. *przebieżenie, przebycie, przechod, przeprawa*; 5. *droga, przebycie, przechod, uchod*; 6. *ślad*.

Cf **PRZEŚĆ**

MN